

RADIONICA
**KAKO SAČINITI DOBAR WEB-SITE (MREŽNE STRANICE)
NARODNE KNJIŽNICE**

Priredili:
Boris Badurina, Zdenka Sviben

Izvještaj

Svrha je radionice bila da se, osim izlaganja (u prilogu) i brojnih primjera iz prakse, na konkretnom primjeru pokaže kako se strukturiraju mrežne stranice (neke izmišljene) narodne knjižnice, te sama tehnička realizacija i dizajn. Polaznicima su radionice već prvoga dana podijeljeni materijali s unaprijed pripremljenim elementima za izradu stranica (logo, poslanje, adrese, karta lokacije “knjižnice”, tlocrt zgrade, izbor anotiranih poveznica o lokalnoj zajednici, lokalne legende, grb grada, mapa grada, tekst o kulturnoj manifestaciji koja se održava u gradu). Polaznici su podijeljeni u grupe koje su dobile zadatak da iz predloženog materijala naprave svoje strukture stranica. Posljednjeg dana radionice prišlo se zajedničkoj analizi “domaćih zadaća” (hvala muzealcima iz Splita i Nadi i Božici iz Zagreba koji su osobito pomogli u stvaranju dobre radne atmosfere u radionici), provedena je demokratska rasprava i sačinjena struktura mrežnih stranica “AKM knjižnice Rovinj”, korištenjem postojećih, ali i dodavanjem novih elemenata - muzejskih i arhivskih odjela ustanove. (U šali je rečeno da lokalna zajednica još ne poštuje Zakon o knjižnicama pa svoju knjižnicu nije ustrojila kao samostalnu ustanovu, zaposlila djelatnike i odredila njihove funkcije, te uspostavila elektronički katalog obrađene građe svih triju odjela.)

Zaključak

Ova je radionica pokazala (ponovno) da sve tri djelatnosti imaju mnogo toga zajedničkog te mnogo toga za razmijeniti, i da bi bilo dobro da se suradnja češće ostvaruje, ne samo u radionicama, već i u praksi.

Cjelovite mrežne stranice mogu se do daljnjega pregledati na adresi <http://www.kgz.hr/akm> ili u arhivi mrežnih stranica Knjižnica grada Zagreba.

WORKSHOP
**CREATING A WELL-ORGANISED WEB-SITE
OF A PUBLIC LIBRARY**

Prepared by:
Boris Badurina, Zdenka Sviben

Report

The aim of this workshop, apart from offering good presentations (in appendix) with numerous practical examples, was to show the process of structuring a public library web-site, along with the technical realisation and design of such a project. On the first day of this workshop, participants were handed material with set elements for the creation of web-pages (logo, addresses, location map of the imaginary library, blueprint of the building, selection of annotated links on the local community, local legends, city's coat of arms, city map, a text on a cultural event taking place in the city). Participants were then divided into groups with the task to use the suggested material to create their own structure of the imaginary web pages. The last day of the workshop was dedicated to group analysis of the "homework" (special thanks to Split museum staff and Nada and Božica from Zagreb who helped greatly in creating a positive work atmosphere), followed by a democratic discussion and the final structuring of the "ALM Library Rovinj" web pages based on existing elements and the addition of several new ones, such as the museum and archives departments. (It has been said as a joke that the local community still disobeys the regulations on libraries and therefore the library cannot function as an independent institution with clearly set duties of its employees and has not yet launched the electronic catalogue of the selected material from the three departments.)

Conclusion

This workshop has once more shown that the three disciplines have many elements in common and plenty more to be exchanged among them and that it would be great if cooperation could be achieved more often in practice (and not only during this seminar).

Complete web pages can be viewed at <http://www.kgz.hr/akm> or in the web-page archive of Zagreb Public Library.

PRILOG

MREŽNE STRANICE NARODNE KNJIŽNICE

Boris Badurina, Zdenka Sviben
Knjižnice grada Zagreba

Danas se više ne postavlja pitanje treba li narodna knjižnica razvijati vlastite mrežne stranice. O veličini i ulozi knjižnice, a ponajprije o raspoloživim ljudskim i financijskim resursima, ovisi hoće li mrežne stranice sadržavati samo osnovne informacije o knjižnici ili će se omogućiti pristup različitim vrstama informacija – onima nastalim u samoj knjižnici ili onima “odabranim” prema nekim kriterijima. U svakom slučaju, izrada mrežnih stranica na tragu je opredjeljenja po kojem su “knjižnice i informacijske službe dinamične ustanove koje povezuju ljude s globalnim izvorima informacija te idejama i stvaralaštvom za kojima tragaju”¹ i da “Internet kao globalna mreža omogućuje pojedincima i zajednicama u cijelom svijetu, kako u najmanjim i najudaljenijim selima tako i u najvećim gradovima, jednak pristup informacijama radi osobnog razvoja, obrazovanja, poticanja, kulturnog obogaćivanja, obavljanja gospodarske djelatnosti i obaviještenog sudjelovanja u demokratskom društvu. Svatko može svijetu predstaviti svoje interese i pokazati znanje i kulturu”.²

Knjižnice grada Zagreba od 1997. godine imaju mrežne stranice, iako se tek 2001. godine sustavno pristupilo njihovom promišljanju, organizaciji i realizaciji.

Drugim riječima, pristupilo se definiranju zadaća i sadržaja mrežnih stranica, ustanovili standardi, tehničke pretpostavke i dizajn, te osiguralo održavanje i arhiviranje.

Zadaće mrežnih stranica narodne knjižnice

Kao što je već spomenuto, ključne su zadaće narodne knjižnice vezane uz informiranje i obrazovanje svih kategorija korisnika. Služba u knjižnici čija se djelatnost zasniva na raznovrsnim oblicima rada s korisnicima jest informacijsko-referalna služba pa je stoga nužno da upravo ona bude (uz aktivnu suradnju svih drugih službi u knjižnici) nositeljem definiranja zadaća i osmišljavanja sadržaja mrežnih stranica. No, pri tome svakako stalno treba imati na umu da korisnici mrežnih stranica više nisu samo oni koji imaju člansku iskaznicu knjižnice ili stanovnici neke lokalne zajednice (potencijalni korisnici te knjižnice). Mrežne stranice svima su dostupne preko interneta!

Zadaće su informacijsko-referalne službe u samoj narodnoj knjižnici, ali i na mrežnim stranicama sljedeće: informativna, savjetodavna, edukativna, referalna, propagandno-animatorsko-kulturna, izdavačka. Uz to, informacijsko-referalna služba mjesno je obavijesno središte.³

¹The IFLA Internet Manifesto. 2002. <http://www.ifla.org/III/misc/im-e.htm> (2002-10-25)

²Isto.

³Prema Nebesny, T. Informacijsko-referalna služba. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb, 1996.

Sadržaj mrežnih stranica

Mrežne su stranice polazna točka za komunikaciju korisnik – knjižnica koju su omogućile nove tehnologije. Na mrežnim stranicama (narodne knjižnice) korisnik mora dobiti:

1. Opće informacije

- naziv knjižnice, logotip, adrese
- kontakti (brojevi telefona, faksa, adrese elektroničke pošte)
- poslanje ustanove
- odgovorne osobe ustanove
- radno vrijeme / radni kalendar
- lokacija ustanove (mapa mjesta s označenom lokacijom knjižnice)
- pristup ustanovi (javni gradski prijevoz, parkirališta, pristup za osobe s posebnim potrebama, odlagališta za bicikle i sl.)
- tlocrt zgrade s rasporedom odjela
- popis odjela
- fondovi i zbirke
- povijest / budućnost
- planovi rada, izvještaji, proračun
- mreža knjižnica (ako postoji)
- mobilne knjižnice (s rasporedom dolaženja na stajališta)
- prijatelji knjižnice, potporni i zaslužni članovi
- sponzori

2. Usluge

Detaljna pravila korištenja građe i usluga

a) tradicionalne usluge u knjižnici

- fotokopiranje
- uvjeti korištenja posebnih zbirki
- usluge za posebne kategorije korisnika
- rezervacije
- izrade tematskih popisa i dr.

b) tradicionalne usluge knjižnice korištenjem novih tehnologija (elektronička pošta, web-obrazi)

- rezervacije
- međuknjižnična posudba
- prijedlozi za nabavu građe

c) nove usluge

- elektronička dostava informacija ili građe
- elektronička pošta za korisnika

3. Elektronički katalog

Katalog je svakako jedno od središnjih mjesta svake knjižnice. On mora biti organiziran po svim pravilima struke, dostupan svim korisnicima (ne samo članovima knjižnice) i primjenjivati mogućnosti koje osigurava suvremena tehnologija.

4. Novosti, događanja

Mrežne stranice knjižnica elektronički su javni medij knjižnice, svojevrsni spoj novina, radija i televizije (danas samo novina, ali već prekosutra svakako i ostalih medija) koji knjižnica mora iskoristiti za promicanje svih svojih aktivnosti.

5. Elektronički izvori

Knjižnica mora svojim korisnicima osigurati pristup bazama podataka, elektroničkim časopisima i novinama, a istodobno ih i poučiti kako koristiti različite izvore podataka.

6. Virtualne informacije – *reference desk*, *FAQ*

Kao i u tradicionalnoj knjižnici i mrežne stranice trebaju osiguravati dvostranu komunikaciju – mogućnosti postavljanja pitanja. Neke je odgovore (ili odgovore na česta pitanja) moguće unaprijed pripremiti (kao FAQ). Pritom oprez! Ne treba uvoditi usluge koje se ne mogu redovno održavati!

7. Izabrani izvori informacija na internetu – poveznice

Knjižnicu danas ne čine samo fondovi i zbirke smješteni fizički unutar njezinih zidova. Internet je omogućio pristup mnoštvu različitih informacija širom svijeta. Uloga je knjižničara prikupljanje, odabir i organizacija kvalitetnih izvora informacija kako bi korisnici došli do njih na najjednostavniji mogući način. Dakle, uloga je gotovo ista kao i u prikupljanju tradicionalnih izvora informacija. Međutim, kako su izvori informacija na internetu vrlo nestabilne prirode (vrlo se često mijenjaju, dopunjuju, mijenjaju lokacije/adrese na kojima se nalaze), knjižničar mora stalno “njegovati” one izvore informacija koje je ocijenio kvalitetnima za svoje korisnike.

Narodne bi knjižnice trebale naročito voditi brigu o odabiru kvalitetnih referentnih i službenih izvora informacija za svoje korisnike, kao i svih vrsta informacija o lokalnoj zajednici u kojoj knjižnica djeluje, srodnim ustanovama (lokalno i globalno), informacija koje služe za obrazovanje te posebnih izvora informacija za djecu i mlade (te roditelje i nastavnike).

Narodne su knjižnice posebno pozvane da okupljaju ili sistematiziraju one vrste informacija koje se rijetko mogu naći negdje drugdje. Takve vrste informacija dovest će korisnika ponovno na mrežne stranice (književne ili, npr., likovne nagrade koje dodjeljuje lokalna zajednica, udruga, lokalne legende, znamenitosti i sl.).

8. Edukacija online

Na mrežnim bi stranicama narodnih knjižnica korisnik interneta (naročito početnik) morao dobiti poduku o tome:

- što je internet,
- što je web,
- kako koristiti prebirnike,
- što je to *web site*, a što *web page*,
- koje su osnovne karakteristike i razlike u upotrebi tražilica, kataloga i direktorija,
- kako koristiti elektroničke kataloge i baze podataka i sl., te
- o osnovama vrednovanja informacija dobivenih s interneta.

Standardi, tehničke pretpostavke i dizajn

Tehnički dizajn trebao bi u prvom redu pratiti svrhu mrežnih stranica. Dakle, ako prihvatimo ideju da su knjižnice i informacijske službe dinamične ustanove koje povezuju ljude s globalnim izvorima informacija, onda mrežne stranice moraju biti u funkciji širenja informacija, pa tako i tehnički dizajn mora omogućiti najveću moguću dostupnost sadržaja od kojih se mrežne stranice sastoje.

Preglednost sadržaja u našem je slučaju najvažniji element dizajna i može se podijeliti na sljedeće elemente:

1. Navigacija
 - položaj navigacijskih elemenata
 - dubina grananja
2. Čitljivost
 - veličina fonta
 - izbor fonta
 - količina boja
 - pozadina
 - kontrast

Osim elemenata vezanih uz sadržaj i svrhu izrade mrežnih stranica potrebno je obratiti pažnju i na neke općenite preporuke za njihovu izradu. Iz časopisa BUG br.116/117, 2002. prenosimo 10 "Da" i 10 "Ne" u izradi mrežnih stranica.

"10 'DA'"

1. Koristite specijalizirani softver za organizaciju čitavog weba, automatsku provjeru linkova.
2. U svoje stranice uključite neki oblik servisnih informacija - impresum, adrese za kontakt autora i *webmastera* i slično. Nemojte kriti tko stoji iza vašeg weba, ma kako naizgled sitan taj web bio.
3. Elemente sučelja i navigacije weba (*linkove*, ikone i slično) držite uvijek na istom mjestu od stranice do stranice.
4. Neka se sadržaj nalazi na istome mjestu na stranici na svim dokumentima unutar jednog weba.
5. Od tehnologija - slobodno koristite DHTML i JavaScript.
6. Kod davanja naslova stranice (HTML tag "title") budite jasni i počnite s imenom tvrtke ili osobe, a ne s "Dobro došli na..." ili "Welcome to..."
7. Koristite serverske skriptne jezike, kao što su ASP, PHP ako ih vaš server podržava (raspitajte se kod administratora).
8. Čitajte i pratite webove i *newslettere* namijenjene *webmasterima* one kategorije webova kojom se i sami želite baviti.
9. Slobodno kopirajte druge, i inspirirajte se tuđim idejama.
10. Koristite u načelu jedan font po stranici, ili jedan font za čitavi web.

10 'NE'

1. Ne koristite HTML *frameove*.
2. Ne koristite Flash.
3. Nijedan pojedinačni grafički element na stranici ne bi smio imati više od 20 kB.

4. Ne stavljajte *serifne* fontove (one s ukrasima) na teksturiranu pozadinu.
5. Općenito izbjegavajte naglašeno teksturirane pozadine.
6. Ne miješajte fontove na stranici i budite umjereni s varijacijama veličine fonta.
7. Ne podcrtavajte komade teksta koji nisu *link*.
8. Ne koristite Javu.
9. Ne koristite "uvodnu" stranicu.
10. Izbjegavajte animirane GIF-ove - najviše jedan, i to diskretan, po stranici."

Smjernice za osobe s posebnim potrebama W3C-a

Često zaboravljamo činjenicu da postoje skupine korisnika koji se ne mogu služiti uslugama na uobičajeni način. Kada je web u pitanju, to su ponajprije slijepe i slabovidne osobe. W3C konzorcij objavio je smjernice za izradu mrežnih stranica koje se bave upravo ovim skupinama korisnika (prijevod smjernica dostupan je na <http://www.ffzg.hr/infoz/dzs/smjer>). Neke od tih smjernica preklapaju se s općim preporukama za preglednost sadržaja, a neke će, uz vrlo malo ili nimalo izmjena, u postojećem vizualnom doživljaju omogućiti puno lakšu upotrebu sadržaja osobama s posebnim potrebama.

Održavanje, arhiviranje, uloga uredništva i webmastera

Kako je stalna kontrola stranica i poveznica izuzetno važna, uredništvo mora biti u tijeku svih događanja u knjižnici i na njih spremno reagirati, kao i uspostaviti stalan dijalog sa svim djelatnicima kako bi zajednički "vodili brigu" o ovom segmentu poslovanja. Istodobno, nužno je da barem uredništvo prati inovacije u informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji te procjenjuje i primjenjuje tehnološka i sadržajna dostignuća na svojim mrežnim stranicama. Osobito je važno kompetentno uredništvo. *Webmaster* može biti odličan suradnik (i poželjno bi bilo da on to jest), ali on je prije svega tehnička podrška. Često je jeftinije angažirati dobrog *webmastera* koji će brzo obaviti ono što je uredništvo osmislio, nego se oslanjati na "vlastite snage".